

УДК 378.091:174:[159.9+364]

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2026-2-21>**Палилюк Олександра Михайлівна**

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
ORCID ID: 0000-0002-9314-0461

Гуменюк Інна Миколаївна

викладач правознавчих та суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії,
голова циклової комісії фундаментальних дисциплін,
Відокремлений структурний підрозділ
Кам'янець-Подільський фаховий коледж
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
ORCID ID: 0000-0003-2443-3938

Сторожук Наталія Романівна

викладач української літератури та соціальних дисциплін,
в.о. директора,
Відокремлений структурний підрозділ
Кам'янець-Подільський фаховий коледж
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
ORCID ID: 0000-0001-7095-1205

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ І ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ

Вступ. У сучасних умовах реформування вищої освіти особливої ваги набуває проблема академічної доброчесності та професійної етики як базових засад підготовки фахівців соціально-психологічної сфери. Їх значущість визначається не лише потребою забезпечення якості освітнього процесу, а й необхідністю формування відповідального спеціаліста, здатного діяти відповідно до моральних норм, професійних стандартів і принципів гуманістичної взаємодії. Для майбутніх психологів, соціальних працівників, консультантів і педагогів дотримання академічної доброчесності є передумовою розвитку критичного мислення, самостійності, наукової коректності та відповідального ставлення до результатів власної діяльності. Водночас професійна етика визначає межі й способи взаємодії з людьми, забезпечує довіру, конфіденційність, толерантність, повагу до гідності особистості та недопущення професійних зловживань. Саме тому осмислення взаємозв'язку академічної доброчесності й професійної етики є важливим напрямом удосконалення фахової підготовки майбутніх спеціалістів.

Мета та завдання роботи. Метою роботи є теоретичне обґрунтування ролі академічної доброчесності та професійної етики у процесі підготовки фахівців соціально-психологічної сфери. Для досягнення поставленої мети передбачено розкрити сутність понять «академічна доброчесність» і «професійна етика», визначити їх місце у структурі професійної компетентності майбутнього фахівця, охарактеризувати основні ризики порушення етичних і доброчесних норм у навчальній та майбутній професійній діяльності, а також окреслити педагогічні умови формування відповідної культури в системі вищої освіти.

Результати. У ході дослідження встановлено, що академічна доброчесність і професійна етика є взаємопов'язаними компонентами професійного становлення майбутніх фахівців соціально-психологічної сфери. Доведено, що систематичне дотримання принципів чесності, відповідальності, поваги до авторства, достовірності результатів навчальної та наукової діяльності створює підґрунтя для формування етично зрілої особистості спеціаліста. З'ясовано, що порушення академічної доброчесності в освітньому процесі може трансформуватися у професійні деформації, зокрема безвідповідальне ставлення до клієнта, викривлення результатів діагностики, нехтування конфіденційністю та професійними нормами. Обґрунтовано, що ефективне формування відповідних цінностей потребує інтеграції етичної проблематики у зміст фахових дисциплін, використання практикоорієнтованих завдань, аналізу професійних ситуацій, розвитку рефлексії та особистої відповідальності здобувачів освіти. Узагальнено, що утвердження академічної доброчесності й професійної етики в освітньому середовищі є важливою умовою підготовки компетентних, морально відповідальних і соціально зрілих фахівців, здатних до ефективної професійної діяльності в умовах сучасних суспільних викликів.

Ключові слова: академічна доброчесність, професійна етика, вища освіта, фахівці соціально-психологічної сфери, професійна підготовка, етична компетентність, освітнє середовище.

Palyiulko Oksana Mykhailivna

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Social Work, Psychology and Sociocultural Activity
named after T. Sosnovska,
Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education
«Kamianets-Podilskyi State Institute»

Humeniuk Inna Mykolaivna

Lecturer of Legal and Social Sciences,
Higher Category Specialist,
Head of the Cycle Commission
of Fundamental Disciplines,
Separate structural subdivision Kamianets-Podilskyi
Professional College of Educational and Rehabilitation
Institution of Higher Education «Kamianets-Podilskyi State Institute»

Storozhuk Nataliia Romanivna

Lecturer of Ukrainian Literature and Social Sciences,
Acting Director,
Separated structural subdivision Kamianets-Podilskyi
Professional College of the Educational and
Rehabilitation Institution of Higher Education
«Kamianets-Podilskyi State Institute»

ACADEMIC INTEGRITY AND PROFESSIONAL ETHICS IN THE TRAINING OF SPECIALISTS IN THE SOCIO-PSYCHOLOGICAL SPHERE

Introduction. In the current context of higher education reform, the issue of academic integrity and professional ethics is gaining particular importance as a fundamental basis for the training of specialists in the socio-psychological sphere. Their significance is determined not only by the need to ensure the quality of the educational process, but also by the necessity of forming a responsible specialist capable of acting in accordance with moral norms, professional standards, and the principles of humanistic interaction. For future psychologists, social workers, counselors, and educators, adherence to academic integrity is a prerequisite for the development of critical thinking, independence, scientific accuracy, and a responsible attitude toward the results of their own activities. At the same time, professional ethics determines the boundaries and modes of interaction with people, ensures trust, confidentiality, tolerance, respect for human dignity, and the prevention of professional misconduct. Therefore, understanding the interrelation between academic integrity and professional ethics is an important area for improving the professional training of future specialists.

Purpose and objectives of the study. The purpose of the study is to provide a theoretical substantiation of the role of academic integrity and professional ethics in the process of training specialists in the socio-psychological sphere. To achieve this purpose, it is necessary to reveal the essence of the concepts of “academic integrity” and “professional ethics,” determine their place in the structure of the future specialist’s professional competence, characterize the main risks of violating ethical and integrity standards in educational and future professional activities, and outline the pedagogical conditions for the formation of an appropriate culture within the higher education system.

Results. The study has established that academic integrity and professional ethics are interrelated components of the professional development of future specialists in the socio-psychological sphere. It has been proved that systematic adherence to the principles of honesty, responsibility, respect for authorship, and the reliability of the results of educational and scientific activity creates the foundation for the formation of an ethically mature professional personality. It has been found that violations of academic integrity in the educational process may transform into professional deformations, including irresponsible attitudes toward clients, distortion of diagnostic results, disregard for confidentiality, and neglect of professional standards. It has been substantiated that the effective formation of the relevant values requires the integration of ethical issues into the content of professional disciplines, the use of practice-oriented tasks, the analysis of professional situations, and the development of reflection and personal responsibility among students. It has been generalized that the establishment of academic integrity and professional ethics in the educational environment is an important condition for training competent, morally responsible, and socially mature specialists capable of effective professional activity in the context of contemporary social challenges.

Key words: *academic integrity, professional ethics, higher education, specialists in the socio-psychological sphere, professional training, ethical competence, educational environment.*

Вступ. Актуальність дослідження академічної доброчесності та професійної етики в підготовці фахівців соціально-психологічної сфери зумовлена глибокими трансформаціями сучасної вищої освіти, підвищенням вимог до якості професійної підготовки та необхідністю формування фахівця, здатного здійснювати свою діяльність на засадах відповідальності, гуманізму, чесності й поваги до особистості. У професіях соціально-психологічного спрямування етичний вимір має особливе значення, оскільки майбутня професійна діяльність таких спе-

ціалістів безпосередньо пов’язана з міжособистісною взаємодією, підтримкою людини, збереженням конфіденційності, дотриманням принципу недопущення шкоди та прийняттям рішень, що впливають на психологічне благополуччя й соціальне функціонування особистості. У цьому контексті академічна доброчесність постає не лише як нормативна вимога до освітнього процесу, а як важливий чинник становлення професійної культури майбутнього фахівця. Недотримання принципів доброчесності під час навчання може спричинити деформацію професій-

них цінностей, зниження рівня відповідальності, викривлення уявлень про норми професійної поведінки та перенос неетичних моделей у практичну діяльність. Саме тому проблема формування академічної доброчесності й професійної етики набуває особливої значущості в системі підготовки фахівців соціально-психологічної сфери, оскільки від її розв'язання залежить не лише рівень їхньої фахової компетентності, а й суспільна довіра до професії, ефективність професійної взаємодії та якість допомоги, яку вони надаватимуть у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема академічної доброчесності у сучасній науковій літературі розглядається як системне явище, безпосередньо пов'язане з якістю вищої освіти, культурою закладу освіти та професійним становленням майбутнього фахівця. Нормативну основу такого підходу в Україні закріплено в Законі України «Про освіту» [1], де академічну доброчесність визначено як сукупність етичних принципів і правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та наукової діяльності. У новітніх працях Т.Бертрам-Галлант [3] академічна доброчесність подається не як вузька антиплагіатна практика, а як центральний елемент досягнення освітніх цілей, тоді як порушення доброчесності інтерпретуються як системний, а не суто індивідуальний виклик. Г. Куртіс і Дж. Клер [6] обґрунтовують необхідність теоретично вмотивованого вивчення академічної доброчесності та доводять продуктивність психологічних і кримінологічних підходів для пояснення причин академічних порушень. Л. Адам [2], аналізуючи студентські уявлення про академічну доброчесність, встановлює наявність розриву між інституційними вимогами та тим, як самі здобувачі освіти розуміють плагіат, посилення, правила співпраці та межі допустимої допомоги. В. Жу. [11] доводить ефективність структурованих програм формування культури доброчесності, які сприяють зниженню недоброчесної поведінки та посиленню етичної свідомості студентів. С. Л. Хуанг, Х. Шао, С. Ву та С. Янг [8] показують, що цифрове освітнє середовище породжує нові етичні дилеми й посилює ризики академічних порушень, а К. Bittle [4] у систематичному огляді засвідчує, що поширення генеративного штучного інтелекту істотно змінює практики навчальної діяльності та актуалізує перегляд підходів до забезпечення академічної доброчесності. Е.Д.Л. Євангеліста (E. D. L. Evangelista) [7] наголошує на необхідності переосмислення дизайну оцінювання, розроблення етичних політик використання ШІ та формування культури доброчесності замість орієнтації лише на контроль і санкції.

У дослідженнях, присвячених професійній етиці фахівців соціально-психологічної сфери, домінує положення про те, що етична компетентність є обов'язковою складовою професійної підготовки й не може формуватися ізольовано від практичних ситуацій морального вибору. Т. Семигіна [10] у праці про етичні стандарти й кодекси соціальної роботи в міжнародному та національному контекстах дово-

дить, що сучасна підготовка соціальних працівників має спиратися на права людини, соціальну справедливість і професійну регуляцію, узгоджену з міжнародними стандартами. Н. Кодеро-Рамос, М. Флорес Санчес, Р. Альварес Перец і М. Мунос Беллерін [5] обґрунтовують результативність проблемно-орієнтованого навчання та роботи з моральними дилемами для розвитку рефлексивних, критичних і прикладних етичних компетентностей у майбутніх соціальних працівників. Ф.Г. Ремер (F. G. Reamer) [9], аналізуючи новітні етичні виклики у соціальній роботі, показує, що цифровізація та використання штучного інтелекту висувають підвищені вимоги до підготовки фахівців у питаннях відповідальності, прозорості, конфіденційності, недопущення викривлень і професійної чесності. Отже, сучасні публікації переконливо засвідчують, що академічна доброчесність і професійна етика мають спільне ціннісне підґрунтя та повинні розглядатися як взаємопов'язані компоненти підготовки майбутніх психологів, соціальних працівників, консультантів і педагогів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри вагомий напруження в галузі академічної доброчесності та професійної етики, наукова література ще не сформувала цілісної моделі їх інтегрованого розгляду саме у підготовці фахівців соціально-психологічної сфери. Наявні дослідження переважно аналізують або загальноуніверситетські механізми забезпечення академічної доброчесності, або професійну етику окремо від освітнього контексту. Недостатньо розкрито, яким чином порушення академічної доброчесності на етапі навчання трансформуються у майбутні професійні ризики, зокрема у викривлення діагностичних висновків, нехтування конфіденційністю, формалізацію допомоги, зниження відповідальності за професійне рішення та нормалізацію неетичних практик. Недостатньо дослідженими залишаються також педагогічні умови, методи й засоби, що забезпечують одночасне формування доброчесної академічної поведінки, етичної рефлексії, навичок розв'язання моральних дилем і відповідального використання цифрових та ШІ-інструментів у підготовці майбутніх фахівців допомагаючих професій.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності, змісту та взаємозв'язку академічної доброчесності й професійної етики в системі підготовки фахівців соціально-психологічної сфери, а також у визначенні їх ролі у формуванні професійної компетентності, моральної відповідальності та готовності майбутніх фахівців до етично виваженої професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. У сучасному освітньо-науковому просторі академічна доброчесність і професійна етика постають не як ізольовані нормативні вимоги, а як взаємопов'язані засади підготовки фахівців, від яких залежить якість освіти, довіра до результатів навчання та готовність майбутнього спеціаліста до відповідальної професійної діяльності. Для фахівців соціально-психологічної сфери ця проблема має особливу вагу, оскільки їхня

майбутня праця безпосередньо пов'язана з людиною, її гідністю, правами, психологічним благополуччям, конфіденційністю та безпечністю професійного втручання. Саме тому в українському законодавстві академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів і правил, яких мають дотримуватися учасники освітнього процесу задля забезпечення довіри до результатів навчання і наукових досягнень, а Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти розглядає її як складник внутрішньої системи якості та інституційної культури університету. Така логіка цілком узгоджується з окресленим у поданому тексті розумінням академічної доброчесності й професійної етики як базових чинників професійного становлення майбутніх спеціалістів соціально-психологічного профілю.

Український досвід розбудови культури академічної доброчесності розвивається в руслі загальноєвропейських підходів до забезпечення якості вищої освіти. У європейському просторі академічна свобода та академічна доброчесність прямо пов'язані з політикою внутрішнього забезпечення якості, що зафіксовано в ESG 1.1, а інституційна відповідальність за підтримку цих цінностей визнається ключовою умовою довіри до університету. Водночас оновлений European Code of Conduct for Research Integrity у редакції 2023 року визначає доброчесність як рамку саморегуляції для всієї європейської дослідницької спільноти, акцентує значення дослідницької культури, добрих практик, відкритої науки, захисту даних, рівності та інклюзії. Це означає, що академічна доброчесність сьогодні розглядається не лише як механізм протидії плагіату чи шахрайству, а як широка ціннісна система, яка формує етичний тип професійної поведінки майбутнього фахівця.

Для підготовки фахівців соціально-психологічної сфери принципово важливим є те, що європейський і міжнародний професійний досвід пов'язує етичність практики з етичністю професійного навчання. Європейська федерація психологічних асоціацій у Meta-Code of Ethics наголошує, що національні етичні кодекси мають бути інтегровані в освіту, супервізію та професійну підготовку психологів, а в рекомендаціях щодо психологічних послуг у цифровому середовищі підкреслює незмінність базових етичних принципів – поваги до прав і гідності людини, компетентності, відповідальності та чесності – незалежно від форми надання допомоги. Так само Міжнародна Федерація Соціальних Працівників (International Federation of Social Workers) визначає центральними для соціальної роботи принципи людської гідності, прав людини, соціальної справед-

ливості та поваги до різноманіття. Отже, професійна етика у сфері соціально-психологічної допомоги не обмежується кодексною регламентацією поведінки фахівця, а виступає методологічною основою його професійної ідентичності, стилю взаємодії та способу прийняття рішень.

За сучасних умов цифровізації вищої освіти, активного використання ШІ-інструментів, розширення практик дистанційної взаємодії та зростання суспільного запиту на якісну психологічну і соціальну допомогу проблема поєднання академічної доброчесності з професійною етикою набуває ще більшої актуальності. Українські ініціативи щодо відповідального використання штучного інтелекту у вищій освіті вже прямо пов'язують його впровадження з питаннями академічної доброчесності, оцінювання та правових аспектів освітнього процесу, а європейський досвід переконливо засвідчує, що саме інтеграція цінностей доброчесності, етичної рефлексії, професійної відповідальності та інституційної підтримки забезпечує підготовку фахівця, здатного до гуманістично орієнтованої, компетентної та соціально відповідальної діяльності. У цьому контексті дослідження академічної доброчесності і професійної етики в підготовці майбутніх психологів, соціальних працівників, консультантів та інших фахівців соціально-психологічної сфери є своєчасним, науково обґрунтованим і практично значущим.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений теоретичний аналіз дає підстави стверджувати, що академічна доброчесність і професійна етика становлять взаємопов'язані та взаємозумовлені компоненти підготовки фахівців соціально-психологічної сфери. Їх інтеграція у зміст професійної освіти забезпечує не лише дотримання нормативних вимог освітнього процесу, а й формування ціннісних орієнтирів, моральної відповідальності, професійної рефлексії та готовності майбутніх спеціалістів до етично виваженої взаємодії з людиною. Установлено, що академічна доброчесність у системі вищої освіти виконує значно ширшу функцію, ніж запобігання плагіату чи іншим формам недоброчесної поведінки, оскільки вона формує культуру чесності, відповідальності, поваги до авторства, достовірності результатів навчальної й наукової діяльності. Водночас професійна етика визначає світоглядні та практичні орієнтири майбутньої фахової діяльності, пов'язаної з дотриманням конфіденційності, повагою до гідності людини, недопущенням шкоди, об'єктивністю висновків і відповідальністю за професійні рішення.

Список літератури:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : редакція від 19.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/en/ed20190119#Text>
2. Adam L. *Framing Students' Perspectives on Academic Integrity*. In: *Handbook of Academic Integrity*. 2023. P. 1–19. DOI: 10.1007/978-981-287-079-7_187-1
3. Bertram-Gallant T. *Leveraging Institutional Integrity for the Betterment of Education*. In: *Second Handbook of Academic Integrity*. 2024. P. 1889–1904. DOI: 10.1007/978-3-031-54144-5_52

4. Bittle K., El-Gayar O. *Generative AI and Academic Integrity in Higher Education: A Systematic Review and Research Agenda. Information*. 2025. Vol. 16, no. 4. Article 296. DOI: 10.3390/info16040296
5. Cordero Ramos N., Flores Sánchez M., Álvarez Pérez R., Muñoz Bellerín M. *Acquiring ethical competences for the resolution of moral dilemmas in social work. Social Work Education*. Published online: 13 Dec 2024. DOI: 10.1080/02615479.2024.2435531
6. Curtis G. J., Clare J. Academic Integrity Scholarship: The Importance of Theory. In: *Second Handbook of Academic Integrity*. 2024. P. 1651–1669. DOI: 10.1007/978-3-031-54144-5_164
7. Evangelista E. D. L. *Ensuring academic integrity in the age of ChatGPT: Rethinking exam design, assessment strategies, and ethical AI policies in higher education. Contemporary Educational Technology*. 2025. Vol. 17, no. 1. Article ep559. DOI: 10.30935/cedtech/15775
8. Huang C. L., Shao X., Wu C. et al. *Navigating the digital learning landscape: insights into ethical dilemmas and academic misconduct among university students. International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2025. Vol. 22. Article 29. DOI: 10.1186/s41239-025-00516-2
9. Reamer F. G. *Artificial Intelligence in Social Work: Emerging Ethical Issues. International Journal of Social Work Values and Ethics*. 2023. Vol. 20, no. 2. P. 52–71. DOI: 10.55521/10-020-205
10. Semigina T. *Ethical standards and codes in social work: International and national context. Social Work and Education*. 2025. Vol. 12, no. 3. P. 522–539. DOI: 10.25128/2520-6230.25.3.19
11. Zhu W. *The importance of promoting a culture of academic integrity in higher education institutions in China. Psicologia: Reflexão e Crítica*. 2025. Vol. 38. Article 30. DOI: 10.1186/s41155-025-00367-w

References:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII: редакція від 19.01.2019 [On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017, No. 2145-VIII, as amended on January 19, 2019]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/en/ed20190119#Text> [in Ukrainian].
2. Adam, L. (2023). Framing students' perspectives on academic integrity. In: *Handbook of Academic Integrity*, pp. 1–19. DOI: 10.1007/978-981-287-079-7_187-1
3. Bertram-Gallant, T. (2024). Leveraging institutional integrity for the betterment of education. In: *Second Handbook of Academic Integrity*, pp. 1889–1904. DOI: 10.1007/978-3-031-54144-5_52
4. Bittle, K., & El-Gayar, O. (2025). Generative AI and academic integrity in higher education: A systematic review and research agenda. *Information*, Vol. 16, no. 4, Art. 296. DOI: 10.3390/info16040296
5. Cordero Ramos, N., Flores Sánchez, M., Álvarez Pérez, R., & Muñoz Bellerín, M. (2024). Acquiring ethical competences for the resolution of moral dilemmas in social work. *Social Work Education*. Published online: 13 Dec 2024. DOI: 10.1080/02615479.2024.2435531
6. Curtis, G. J., & Clare, J. (2024). Academic integrity scholarship: The importance of theory. In: *Second Handbook of Academic Integrity*, pp. 1651–1669. DOI: 10.1007/978-3-031-54144-5_164
7. Evangelista, E. D. L. (2025). Ensuring academic integrity in the age of ChatGPT: Rethinking exam design, assessment strategies, and ethical AI policies in higher education. *Contemporary Educational Technology*, Vol. 17, no. 1, Art. ep559. DOI: 10.30935/cedtech/15775
8. Huang, C. L., Shao, X., Wu, C., et al. (2025). Navigating the digital learning landscape: Insights into ethical dilemmas and academic misconduct among university students. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, Vol. 22, Art. 29. DOI: 10.1186/s41239-025-00516-2
9. Reamer, F. G. (2023). Artificial intelligence in social work: Emerging ethical issues. *International Journal of Social Work Values and Ethics*, Vol. 20, no. 2, pp. 52–71. DOI: 10.55521/10-020-205
10. Semigina, T. (2025). Ethical standards and codes in social work: International and national context. *Social Work and Education*, Vol. 12, no. 3, pp. 522–539. DOI: 10.25128/2520-6230.25.3.19
11. Zhu, W. (2025). The importance of promoting a culture of academic integrity in higher education institutions in China. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, Vol. 38, Art. 30. DOI: 10.1186/s41155-025-00367-w

Дата першого надходження статті до видання: 20.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026